

Nr 201.

Godkänd av första kammaren den 15 maj 1945.

Godkänd av andra kammaren den 15 maj 1945.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1945/46 till folk- och småskoleseminarierna, jämte i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 70.)

Till Konungen.

1:o) **Folkskoleseminarierna: Avlöningar.** I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkt 151 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1945) föreslagit riksdagen att dels besluta, att personalförteckningen för folkskoleseminarierna skall tills vidare från och med budgetåret 1945/46 erhålla av departementschefen angiven ändrad lydelse, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46, dels ock till **Folkskoleseminarierna: Avlöningar** för budgetåret 1945/46 anvisa ett förslagsanslag av 2 810 400 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft de likalydande motionerna I: 252 och II: 251, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta 1:o) att elevantalet i de avdelningar, som innevarande år intagas vid folk- och småskoleseminarierna, i enlighet med gällande seminariestadgor måtte bestämmas till 24, samt 2:o) att vid den av departementschefen förebådade utredningen rörande seminarieorganisationen måtte beaktas, att seminarieelevernas praktiska utbildning icke får försvagas.

Såsom av den av departementschefen lämnade redogörelsen framgår, giva de av skolöverstyrelsen gjorda beräkningarna vid handen, att det tidigare förefintliga överskottet på folkskollärare numera ersatts av ett underskott,

som överstyrelsen för närvarande uppskattar till omkring 270 lärare. För fyraårsperioden 1945/48 har skolöverstyrelsen beräknat lärarbehovet till 2 112 lärare. Under samma tid väntas 835 seminarieelever bliva utexaminerade, varför ett underskott för nämnda period av ytterligare (2 112 — 835 =) 1 277 lärare skulle uppstå. För att fylla hela detta examinationsbehov skulle åren 1945 och 1946 på de tvååriga studentlinjerna behöva intagas icke mindre än sammanlagt 53 nybörjaravdelningar om 24 elever. Departementschefen har framhållit, att man för tiden efter 1948 vore berättigad att med hänsyn till födelsesiffrornas stegring och den väntade läraravgången räkna med ett betydande behov av lärare samt att det sålunda angivna lärarbehovet icke torde kunna tillgodoses inom ramen för den nuvarande seminarieorganisationen. Departementschefen har meddelat, att han hade för avsikt att redan under innevarande budgetår låta verkställa utredning angående vidtagande av åtgärder för att möta den beräknade lärarbristen.

Riksdagen får erinra, att Kungl. Maj:t den 16 februari 1945 bemyndigat chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla särskilda sakkunniga för verkställande av nämnda utredning. Riksdagen förutsätter, att de sakkunniga vid fullgörandet av sitt uppdrag komma att klarlägga de faktorer, som bestämma lärarbehovet, och att på detta underlag möjligast tillförlitliga prognoser utarbetas för så stor tidrymd, att åtgärder i god tid kunna vidtagas i syfte att anpassa examinationen av lärare efter de vid varje tidpunkt växlande behoven. Den i motionerna I: 252 och II: 251 berörda frågan om elevernas praktiska utbildning synes riksdagen böra göras till föremål för utredningens särskilda uppmärksamhet.

Enligt skolöverstyrelsens förslag skulle under nästa läsår intagas 528 elever, motsvarande 22 klassavdelningar om 24 elever. Departementschefen har i likhet med statskontoret ansett läget vara sådant, att en höjning av elevantalet i klassavdelningarna borde äga rum. I sådant avseende har departementschefen förordat en höjning från nuvarande 24 till 28 och tillstyrkt, att sammanlagt 616 elever — därav 364 manliga och 252 kvinnliga — intagas med lika fördelning på fyraåriga och tvååriga linjer. Beträffande fördelningen av nybörjaravdelningarna har departementschefen anslutit sig till skolöverstyrelsens förslag.

I motionerna I: 252 och II: 251 — såvitt nu är i fråga — har yrkats, att elevantalet måtte i enlighet med föreskrift i gällande stadga för folkskoleseminarierna bestämmas till 24.

I likhet med skolöverstyrelsen anser sig riksdagen böra framhålla, att pedagogiska skäl tala för att det stadgeenliga antalet av 24 elever per klassavdelning icke bör annat än i trängande fall överskridas och att de olägenheter, som följa av ett större elevantal, äro särskilt framträdande vid de för utbildningen så viktiga praktiska övningarna. Med hänsyn till den konstaterade stora lärarbristen har riksdagen likväl ansett sig böra godkänna

departementschefens förslag om en elevintagning av 28 per klassavdelning. Riksdagen förutsätter emellertid, att i samband med ovannämnda utredning till övervägande upptages frågan om vilka åtgärder som kunna och böra vidtagas med avseende å organisationen av folkskoleseminarierna i syfte att återföra elevantalet i klassavdelningarna till det stadgeenliga antalet av 24.

Vad departementschefen i övrigt i detta sammanhang föreslagit, har riksdagen jämväl ansett sig böra bifalla.

Departementschefen har — såsom av det följande närmare framgår — föreslagit inrättande av tre provisoriska småskoleseminarier och förordnat, att eleverna vid dessa seminarier skulle få sin praktiska utbildning vid folkskola i respektive seminariestäder. Några särskilda övningsskollärartjänster skulle icke inrättas. I stället borde särskilt arvode av 800 kronor för år utgå till de folkskollärare eller småskollärarinnor, som komma att förordnas till handledare för seminarieeleverna. Med hänsyn till de olägenheter, som ett elevantal av 28 i klassavdelningarna vid folkskoleseminarierna kan väntas medföra för den praktiska utbildningen, har riksdagen funnit det befogat, att möjligheter beredas till en motsvarande anordning vid de åtta folkskoleseminarier, där under nästa läsår tvååriga linjer komma att vara inrättade, d. v. s. vid seminarierna i Falun, Göteborg, Karlstad, Linköping, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala. Riksdagen har därför beslutat ställa ett belopp av $(8 \times 800 =) 6\ 400$ kronor till förfogande för utgivande av arvoden till de folkskollärare på seminarieorterna, som i ortens folkskolor må kunna komma att förordnas som handledare för seminarieeleverna. Anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal har på grund härav höjts till $(396\ 000 + 6\ 400 =) 402\ 400$ kronor.

I övrigt har riksdagen icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen föreslagit beträffande folkskoleseminarierna.

Under återopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag,

dels beslutat, att personalförteckningen för folkskoleseminarierna skall tills vidare från och med budgetåret 1945/46 i nedan angivna delar erhålla följande lydelse:

Personalförteckning.

Befattning.	Lönegrad.
<i>Tjänstemän å ordinarie stat.</i>	
73 lektorer	A 27
77 övningsskollärare	A 20
7 lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarium	A 17
12 vaktmästare	A 6;

dels godkänt följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> . . .	kronor 1 967 600	
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt seminarieläkare m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor 24 000	
b. Arvoden åt seminariebibliotekari- er	» 10 000	
c. Arvoden åt biträden på rektors- expeditionerna	» 10 000	
d. Särskilda arvoden vid provårs- seminarier	» 16 300	
e. Tilläggsarvoden åt lärare vid kur- ser för utbildande av kyrkomu- siker, <i>förslagsvis</i>	» 5 600	
f. Arvoden vid kurser för utbildande av hjälpklasslärare	» 11 600	» 77 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>för- slagsvis</i>		» 402 400
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>		» 369 300
	Summa kronor	2 816 800;

dels ock till *Folkskoleseminarierna*: *Avlöningar* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisat ett förslagsanslag av 2 816 800 kronor.

2:o) **Folkskoleseminarierna: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 152) har riksdagen till *Folkskoleseminarierna: Omkostnader* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisat ett förslagsanslag av 351 000 kronor.

3:o) **Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 153) har riksdagen till *Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisat ett reservationsanslag av 75 000 kronor.

4:o) **Folkskoleseminarierna: Utrustning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 154) har riksdagen till *Folkskoleseminarierna: Utrustning* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisat ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

5:o) **Småskoleseminarierna: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 155) föreslagit riksdagen att dels besluta, att småskoleseminarierna i Skara, Strängnäs och Växjö utvidgas på sådant sätt, att seminariet i Strängnäs kommer att omfatta 3 och vardera seminariet i Skara och Växjö 4 parallella avdelningar av varje klass, samt att provisoriska dubbelseminarier upprättas i Falun, Norrköping och Stockholm, allt på sätt departementschefen förordat, dels godkänna av departementschefen angiven personalförteckning och avlöningsstat för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46, dels ock till Småskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1945/46 anvisa ett förslagsanslag av 1 250 700 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft de ovan under punkten 1:o) omförmälda likalydande motionerna I: 252 och II: 251, såvitt de avse småskoleseminarierna.

Av den av departementschefen lämnade redogörelsen framgår, att behovet av nya småskollärare är särskilt framträdande under de närmaste sju åren samt att behovet under tioårsperioden därefter visserligen är större än vad som svarar mot den nuvarande examinationskapaciteten men likväl avsevärt mindre än under nämnda sjuårsperiod. Skolöverstyrelsen har beräknat den erforderliga elevintagningen för omförmälda sjuårsperiod till 28 klassavdelningar årligen och för perioden därefter till 18 avdelningar årligen. För att möta den närmaste tidens behov skulle enligt överstyrelsens förslag bära intagas 21 avdelningar inom den nuvarande organisationens ram och 7 avdelningar i provisoriska seminarier. Härvid har överstyrelsen räknat med en återgång till det normala maximiantalet elever per klass d. v. s. 24, dock att för nästa läsår skulle intagas 26 elever per klass vid de seminarier, där detta låter sig göra.

Departementschefen har framhållit, att då det nu gällde att skapa en ny seminarieorganisation, denna syntes bära anpassas efter det på längre sikt beräknade behovet och att vad därutöver kunde krävas för de närmaste åren borde fyllas genom provisoriska åtgärder. Departementschefen har, utgående från denna ståndpunkt, ansett organisationen bära beräknas med hänsyn till nyss angivna examinationsbehov eller alltså till 18 klassavdelningar. Då icke minst pedagogiska skäl talade för att de provisoriska seminarierna begränsades att omfatta högst det av skolöverstyrelsen föreslagna antalet, måste enligt departementschefens mening det totala antalet examinationsavdelningar nedbringas. För att möjliggöra att samtidigt härmed examinationskapaciteten kan hållas i stort sett på den av överstyrelsen angivna nivån har departementschefen — i anslutning till den ståndpunkt han intagit beträffande folkskoleseminarierna — förordat en höjning tills vidare av elevantalet per klassavdelning till 28. Departementschefen har emellertid härvid förutsatt, att överstyrelsen alltjämt borde äga möjlighet att med hänsynstagande till de lokala förhållandena i särskilda fall besluta om begränsning av elevantalet

till 24 eller 26. Den av departementschefen föreslagna begränsningen av antalet klassavdelningar innebär i förhållande till skolöverstyrelsens förslag, att vid vart och ett av seminarierna i Landskrona och Härnösand skulle intagas 2 avdelningar mot av överstyrelsen föreslagna 4 respektive 3. Härigenom skulle någon utbyggnad av lokalerna vid seminarierna i Landskrona och Härnösand — vilket skulle draga en sammanlagd kostnad av 1 190 000 kronor (590 000 kronor för Landskrona och 600 000 kronor för Härnösand) — undvikas.

Enligt departementschefens förslag skulle de provisoriska seminarierna förläggas till Stockholm, Falun och Norrköping samt omfatta 6 klassavdelningar.

I motionerna I: 252 och II: 251 — såvitt nu är i fråga — har yrkats, att elevantalet måtte i enlighet med föreskrift i gällande stadga för småskoleseminarierna bestämmas till 24.

Riksdagen har för sin del med hänsyn till det konstaterade trängande behovet av en ökad utexamination av småskollärare ansett sig böra godtaga det av departementschefen framlagda förslaget. Vidkommande det i motionerna I: 252 och II: 251 framställda yrkandet, vilket riksdagen icke funnit sig böra bifalla, vill riksdagen — under erinran om vad riksdagen beträffande motsvarande spörsmål anført i fråga om folkskoleseminarierna — framhålla, att enligt riksdagens mening olägenheterna av ett elevantal av 28 i klassavdelningarna vid småskoleseminarierna äro väl så framträdande som vid folkskoleseminarierna. Riksdagen förutsätter därför, att Kungl. Maj:t till övervägande upptager frågan om vilka åtgärder som kunna och böra vidtagas med avseende å organisationen av småskoleseminarierna i syfte att, när förhållandena det medgiva, återföra elevantalet i klassavdelningarna till det stadgeenliga antalet av 24.

Emot vad departementschefen i övrigt i detta sammanhang föreslagit, har riksdagen icke funnit annat att erinra än att riksdagen — i anslutning till den ståndpunkt riksdagen enligt det föregående intagit beträffande folkskoleseminarierna — funnit det befogat, att möjligheter beredas att för seminarierelevernas praktiska utbildning icke blott för de föreslagna provisoriska seminariernas del utan även för de nuvarande seminariernas del utnyttja folkskolorna på seminarieorterna. I sådant avseende har ett belopp av ($7 \times 800 =$) 5 600 kronor avsetts böra ställas till förfogande för utgivande av arvoden till de folkskollärare eller småskollärare på seminarieorterna, som i folkskolor därstädes må komma att förordnas som handledare för seminariereleverna. Anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal har på grund härav höjts till ($294\,500 + 5\,600 =$) 300 100 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag,

dels beslutat, att småskoleseminarierna i Skara, Strängnäs och Växjö utvidgas på sådant sätt, att seminariet i Strängnäs kommer att omfatta 3 och

vartdera seminariet i Skara och Växjö 4 parallella avdelningar av varje klass samt att provisoriska dubbelseminarier upprättas i Falun, Norrköping och Stockholm, allt på sätt departementschefen förordat;

dels godkänt följande personalförteckning för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46:

Personalförteckning.

Befattning.	Lönegrad.
<i>Tjänstemän å ordinarie stat.</i>	
9 rektorer, avlöningsgrupp II	E 8
1 rektor, avlöningsgrupp III	E 7
30 adjunkter	A 23
6 lärare i teckning	A 21
7 » i musik	A 21
7 » i gymnastik med lek och idrott	A 21
29 övningsskollärare	A 20
6 lärarinnor i kvinnlig slöjd	A 18
1 lärarinna i hushållsgöromål	A 16
7 vaktmästare	A 6

Tjänstemän å övergångsstat.

4 ämneslärare	A 20
---------------------	------

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än den 20:e.

3 adjunkter	Eo 21;
-------------------	--------

dels godkänt följande avlöningsstat för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> . . .	kronor	767 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt seminarieläkare m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	16 900
b. Arvoden åt seminariebibliotekari- rier	»	5 900
c. Arvoden åt biträden på rektors- expeditionerna	»	5 100
d. Tilläggsarvoden åt lärare i träd- gårdsskötsel	»	1 400
e. Arvode åt ett biträde för mat- lagningen vid seminariet i Lycksele	»	1 800
		31 100

3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	kronor	300 100
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	»	157 600
		Summa kronor 1 256 300;

dels ock till *Småskoleseminarierna*: *Avlöningar* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisat ett förslagsanslag av 1 256 300 kronor.

6:o) **Småskoleseminarierna: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 156) har riksdagen till *Småskoleseminarierna: Omkostnader* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisat ett förslagsanslag av 144 400 kronor.

7:o) **Småskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 157) har riksdagen till *Småskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisat ett reservationsanslag av 36 500 kronor.

8:o) **Småskoleseminarierna: Utrustning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 158) har riksdagen till *Småskoleseminarierna: Utrustning* för budgetåret 1945/46 anvisat ett reservationsanslag av 90 000 kronor.

9:o) **Byggnadsarbeten vid vissa småskoleseminarier.** Under hänvisning till den ståndpunkt riksdagen enligt det föregående intagit till frågan om småskoleseminariernas organisation får riksdagen anmäla, att riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts i propositionen nr 200, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 9 mars 1945, framlagda förslag och alltså *dels* till *Vissa byggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Skara* för budgetåret 1945/46 under statens allmänna fastighetsfond anvisat ett investeringsanslag av 804 000 kronor, *dels* till *Vissa till- och ombyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Strängnäs* för budgetåret 1945/46 under statens allmänna fastighetsfond anvisat ett investeringsanslag av 680 000 kronor, *dels ock* till *Vissa till- och ombyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Växjö* för budgetåret 1945/46 under statens allmänna fastighetsfond anvisat ett investeringsanslag av 507 000 kronor.

Stockholm den 15 maj 1945.

Med undersåtlig vördnad.